

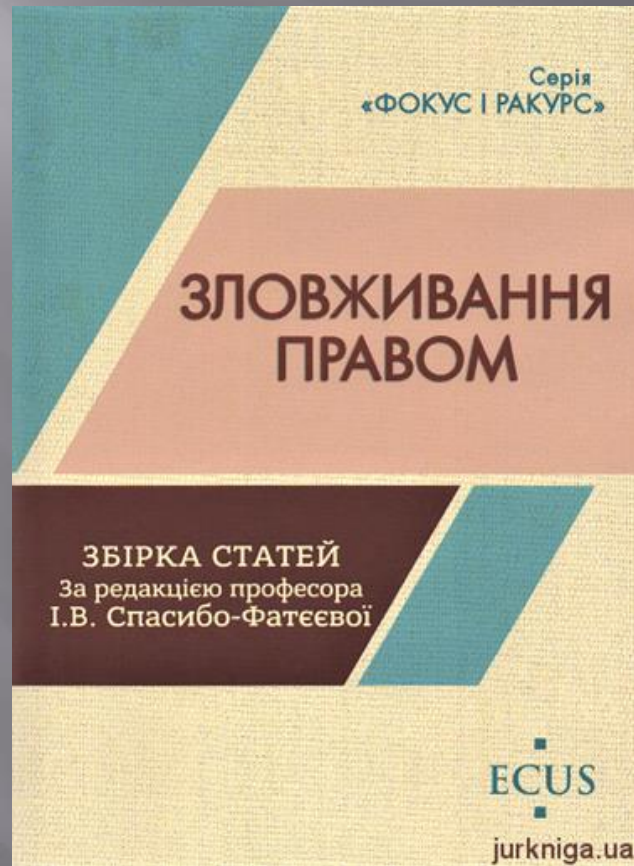
ПОНЯТТЯ ТА КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ

проф. І. Спасибо-Фатєєва

Видавництво «ECUS»

<https://t.me/joinchat/S0b3VqqN26L-НОХА>

Загальні питання

- ▣ Що таке зловживання суб'єктивним цивільним правом?
- ▣ Чи можна виявити критерії зловживання правом?
- ▣ Чи тягне за собою зловживання правом однією особою захист прав іншої особи?
- ▣ Чим ця категорія відрізняється від правопорушення чи це тотожні поняття?
- ▣ Як пов'язані між собою зловживання правом та невиконання обов'язків?
- ▣ Як пов'язані між собою зловживання правом та вчинення правочину, щодо якого є підстави вважати його недійсним (фіктивний, удаваний, на вкрай невігідних умовах)?
- ▣ Тобто, як розпізнати, що ця дія особи є зловживанням нею своїм правом?

Право здійснюють. Це нормальна форма існування права.

Якщо право *вживають*, то для якоїсь іншої мети, а не для здійснення.

Мета зло-вживання правом

- а) задля власної вигоди;
- б) спричинити зло іншій особі – шикана.

Здійснення права

нормальний режим

аномальний режим - «зловживання правом»

Види зловживання правом:

- ▣ власником своїм правом
- ▣ стороною договору, зокрема споживачем
- ▣ сімейними правами – надання згоди батьками...
- ▣ корпоративними правами
- ▣ житловими правами

Зловживання правом власності

Вчинення власником майна правочину з розпорядження належним йому майном з метою унеможливити задоволення вимоги іншої особи-стягувача за рахунок майна цього власника, може бути кваліфіковане як зловживання правом власності, оскільки власник використовує правомочність розпорядження майном на шкоду майновим інтересам кредитора

*Постанова Верховного Суду у складі суддів об'єднаної палати
Касаційного господарського суду від 07.12.2018 у справі № 910/7547/17.*

Не виключається визнання договору недійсним, направленою на уникнення звернення стягнення на майно боржника, на підставі загальних засад цивільного законодавства (п. 6 ст. 3 ЦК України) та недопустимості зловживання правом (ч. 3 ст. 13 ЦК України)

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 03.07.2019 у справі № 369/11268/16-ц.

Суд вважає за доцільне навести думку професора І. В. Спасибо-Фатєєвої про те, що «практика вирішення спорів завжди наражається на одну і ту саму неподолану проблему, що полягає не стільки в тому, аби довести недобросовісність набувача, скільки в тому, як бути в разі, коли відчужувач за своєю волею передав майно. Дотепер її вирішити не вдається, якщо формально тлумачити українське законодавство. Якщо ж поставитися до цього не формально, а із застосуванням принципів права (передусім добросовісності) та засад здійснення цивільних прав (зокрема передбаченого у ч. 3 ст. 13 ЦК України), то це можливо і відкриє нарешті шлях для принципового ставлення судової влади до такого роду порушень. Це також цілком і повністю відповідатиме підходам вирішення подібних складних спорів ЄСПЛ».

- ▣ *Постанова Верховного Суду у складі суддів об'єднаної палати Касаційного господарського суду від 07.12.2018 у справі № 910/7547/17*

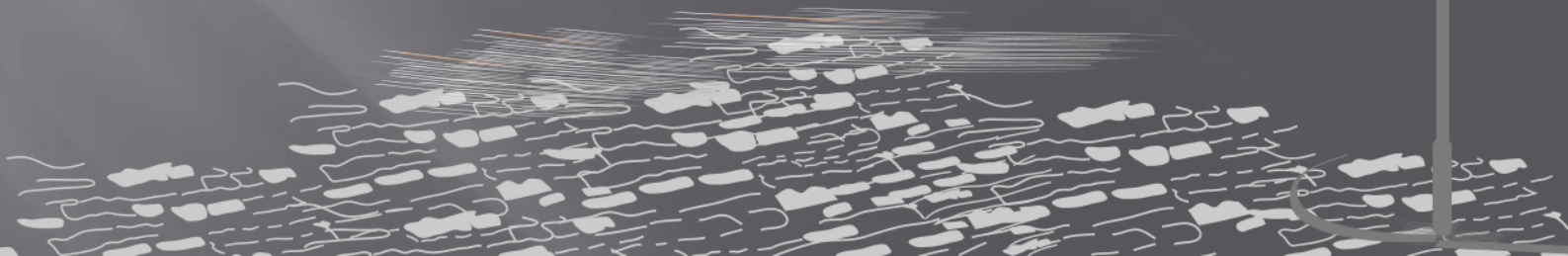
Науковий висновок, як його розуміє Суд, не передбачає покладення на автора висновку частини повноважень суду з юридичної кваліфікації обставин конкретної справи, а має бути надано стосовно абстрактної ситуації, як вона описана у питаннях, які ставляться для надання висновку.

(п.26 Постанови Верховного Суду у складі суддів об'єднаної палати Касаційного господарського суду від 07.12.2018 у справі № 910/7547/17)

Власник майна розпорядився ним, що
унеможлиблює виконання рішення суду і порушує
вже захищене право іншої особи.

Приклад: договір довічного утримання.

*Постанова Верховного Суду України від 16.04.2014 у справі № 6-
146цс13.*

Зловживання правом не є прямим деліктом і не є нормальним здійсненням права

Зловживання правом вільного укладення договору:

- За договором довічного утримання
- За договором купівлі-продажу відчужується нерухомість, яка потім покупцем здається в оренду продавцеві.

ВС застосував у такій справі ст. 228 ЦК, вказавши на незаконне вибуття нерухомості з власності держави (Постанова Верховного Суду від 20.11.2019 у справі № 911/1110/18)

- Таксист везе пасажира довгим маршрутом
- Укладення договору поруки без відома боржника

Укладення поручителем договору з кредитором без відома боржника і без наявності будь-яких відносин з боржником ("невідомий боржнику поручитель") є нетиповою діловою практикою, яка може свідчити про те, що договір поруки укладається з іншою метою, аніж забезпечення виконання боржником основного зобов'язання. Цей факт може свідчити про недобросовісність таких дій, зокрема на їх спрямування на зміну територіальної юрисдикції (підсудності) спорів, що впливають із основного зобов'язання, чи обхід заборони на відступлення кредитором прав за основним зобов'язанням.

*Постанова КГС ВС від 19.02.2021 р. справа
№ 904/2979/20*

- ▣ Фіктивний правочин. Фраудаторний. Доктрина заборони суперечливої поведінки
- ▣ Правочин, укладений при збігу тяжких обставин
- ▣ Неукладений договір

Зловживання правом та невиконання обов'язків з надання інформації акціонеру/учаснику товариства є правом, а не обов'язком учасника його участь у загальних зборах

Тест:

- 1) особа здійснювала своє право чи використовувала його;
- 2) наявність негативних наслідків (різного прояву) для інших осіб;
- 3) врахування правового статусу особи та її властивостей і досвіду.

Виявлення негативних наслідків:

- ▣ негативні наслідки являють собою певний стан, до якого потрапляють інші суб'єкти, чиї права безпосередньо пов'язані з правами особи, яка ними зловживає;
- ▣ цей стан не задовольняє інших суб'єктів;
- ▣ для здійснення ними своїх прав не вистачає певних фактів та/або умов;
- ▣ настання цих фактів/умов безпосередньо залежить від дій іншої особи;
- ▣ остання може перебувати або не перебувати у конкретних правовідносинах з цими особами, які потерпають від зловживання нею правом.

Тест: Врахування правового статусу особи, її властивостей та досвіду

- ▣ особа перебуває у правовідносинах і як їх учасник має уявлення не лише про обсяг своїх прав, а й про обсяг прав інших учасників цих правовідносин та порядок їх набуття та здійснення;
- ▣ особа не вперше перебуває у цих правовідносинах або ці правовідносини є тривалими, або вона є учасником й інших аналогічних правовідносин;

- ▣ особа має певні навички та досвід не лише за наявності попередньої умови тесту, а й через її освіту, стаж діяльності у певній сфері, дотичний правовідносинам (наприклад, особа працювала в прокуратурі, а після звільнення стала учасником правовідносин, щодо яких має досвід з боку різних порушень, що становили складнощі при їх доведенні або притягненні до відповідальності причетних до них осіб);
- ▣ ділова репутація (кредитна історія, додержання правил етики, у тому числі зафіксованих у кодексах громадських організацій та утворень, що не носять нормативного характеру).

Дякую за увагу!

sms-ki.org

